

oraz poruszane przez nią jej zasadnicze tematy. Kościół jest tu ukazany jako historyczny sakrament zbawienia i jako Kościół ubogich.

Ósmy rozdział dotyczy zagadnień z zakresu sakramentologii: rozumienia sakramentów jako znaków wyzwolenia i symboli prorockich królestwa Bożego, celu i punktu wyjścia sakramentologii oraz jej założenia fundamentalne. Kreśli również i przybliża ogólną wizję sakramentologii oraz ukazuje sakramenty jako symbole prorockie ukierunkowane na królestwo Boże.

Dziewiąty rozdział poświęcony jest mariologii. Omawia jej założenia antropologiczne i hermeneutyczne w ujęciu teologii wyzwolenia. Ukazuje społeczny i wyzwolicielski wymiar hymnu *Magnificat* oraz przedstawia interpretację dogmatów maryjnych z perspektywy Ameryki Łacińskiej. Dziesiąty rozdział poświęcony został duchowości. Przedstawia zasadnicze założenia i tematy duchowości opracowane w kontekście teologii wyzwolenia oraz propozycję dotyczącą nowego sformułowania relacji pomiędzy kontemplacją a działaniem wyzwoleniowym.

Monografia ks. Dariusza Gardockiego poprzedzona została badaniami i poszukiwaniami teologicznymi, które w dużej mierze koncentrowały się wokół teologii latynoamerykańskiej i problematyki przez nią poruszanej. Potwierdzają one w całości, że teologia ta zdołała wypracować podstawowe pojęcia uwyrażniające aspekty klasyczne, uniwersalne i ewangeliczne oraz wzbogaciła teologię klasyczną o pełniejszy realizm, wartości prakseologiczne oraz dynamizm historyczny i społeczno-twórczy. W rezultacie teologia wyzwolenia uzyskuje nie tylko uprątwienie ze strony Watykanu i nauczania papieża Franciszka, ale też swoje całkiem nowe otwarcie. Książka jest wartościowym i oryginalnym wkładem do teologii fundamentalnej i dogmatycznej, toteż warto ją polecić nie tylko studentom i teologom, ale także wszystkim, którzy szukają pełniejszego obrazu i znaczenia teologii latynoamerykańskiej oraz podejmowanych przez nią kwestii.

ks. Marek Jagodziński

Ks. Marek Jagodziński, *Zarys mariologii komunijnej* (Teologia w Dialogu 19), Towarzystwo Naukowe KUL, Lublin 2019, 214 s.

Autor omawianej monografii, ks. prof. dr hab. Marek Jagodziński, jest znany w środowisku polskich teologów dogmatyków z licznych publikacji dotyczących teologii komunikacji i komunii. Kolejna jego praca, która ukazała się w serii Teologia w Dialogu Instytutu Ekumenicznego KUL w swej podstawowej strukturze składa się ze wstępu, pięciu rozdziałów, zakończenia, podsumowania w języku

angielskim, wykazu skrótów, bibliografii, indeksu autorów oraz spisu treści w języku angielskim i polskim. Każdy z rozdziałów został tak pomyślany, aby zebrać i przedstawić komunijne aspekty poszczególnych kwestii mariologicznych.

Rozdział pierwszy poświęcony został maryjnemu horyzontowi komunii Boga z ludźmi i zawiera następujące zagadnienia: komunია stworzenia, zaprzepaszczenie komunii przez grzech, „Protoewangelia” jako źródło nadziei nowej komunii, kontynuacja komunijnej nadziei w Starym Testamencie, uprzednie przeznaczenie Maryi. Rozdział drugi dotyczy Maryi jako pozostającej w komunii z Bogiem. Ukazuje Jej udział, jako umiłowanej córki Ojca, w komunijnym planie Ojca, komunijny wymiar Jej osoby jako macierzyńskiej ikony ojcostwa Ojca, pokazuje Maryję jako bramę historiozbowczej komunii zbawienia i Jej miejsce w komunii eschatycznej, uczestnictwie w czci i chwale Ojca. Następnie rozdział ten przedstawia niepokalane poczęcie Maryi jako komunijną pieczęć Boga, komunię wybrania i łaski Niepokalanej, komunijne wymiary sporu o „dług grzechowy” i wertykalny charakter komunijności tego wydarzenia. Ponadto rozdział ten podejmuje zwiastowanie jako komunijny przełom w historii zbawienia, gdzie Maryja jest Matką komunijnej ekonomii zbawienia oraz prezentuje kontekst trynitarno-komunijny tego wydarzenia i komunijne posłuszeństwo wiary Maryi. W rozdziale tym nie zabrakło też miejsca dla Maryi jako Matki komunii wcielenia, komunijnego misterium macierzyństwa Maryi i jego odniesieniom trynitarnym, Maryi jako Matki komunii bóstwa i człowieczeństwa w Jezusie Chrystusie oraz Maryi jako Matki komunii Boga i ludzi przez Chrystusa. Przedostatnim zagadnieniem rozdziału jest dziewictwo Maryi jako znak komunijny – nowego stworzenia i wiary. W ostatniej odsłonie tego rozdziału, noszącej tytuł *Oblubienica Komunii*, przedstawiona została próba komunijnego rozumienia kontrowersyjnych częściowo w historii ujęć Maryi jako Córy i Oblubienicy Ojca, Matki i Oblubienicy Syna oraz Oblubienicy Ducha Świętego. Rozdział trzeci zawiera omówienie kształtów komunii macierzyństwa Bogarodzicy w sekwencji różańcowego porządku tajemnic: w radości – zwiastowanie, nawiedzenie św. Elżbiety, narodzenie, ofiarowanie i dorastanie Jezusa; w „świecie” – nauczanie Jezusa i wydarzenie z Kany Galilejskiej; w cierpieniu; w chwale – na ziemi i w niebie. Rozdział czwarty poświęcony jest miejscu Maryi w komunii Kościoła – jako Matce komunii Kościoła, komunijnej Pośredniczce i Wstawienniczce. Przedstawia także komunijną wizję świętości Maryi, komunijne aspekty kultu maryjnego, maryjną perspektywę komunii eschatologicznej oraz wzajemne powiązania komunijne Matki Kościoła z Kościołem matką. Ostatni, piąty rozdział analizuje miejsce Maryi w komunijnym życiu chrześcijan i ukazuje Ją jako ikonę komunijnego człowieczeństwa, komunijny wzór życia, komunijność Jej macierzyństwa duchowego. Przedstawia ponadto Maryję jako Matkę komunii narodów, Matkę komunii rodzinnej i mi-

styczną Matkę komunii ekumenicznej – a przy tym wszystkim także potrzebę komunijnej duchowości maryjnej.

W zakończeniu autor monografii napisał, że wystarczy przyjrzeć się samemu wykazowi treści tej książki, aby dostrzec nowe czy odświeżone tylko tytuły Maryi. Ukazują one komunijną specyfikę Jej pozycji i roli w wierze i życiu Kościoła. W całościowym zestawieniu nabierają kształtu swoistej „maryjnej litanii komunijnej”.

Ks. Sylwester Jaśkiewicz

Ks. Marek Jagodziński, *Eschatologia w perspektywie komunii* (Teologia w Dialogu 20), Wydawnictwo KUL, Lublin 2020, 190 s.

Najnowsza monografia znanego w Polsce teologa komunikacji i komunii, ks. prof. dr. hab. Marka Jagodzińskiego ukazuje ciągłość i przemiany w uprawianiu eschatologii chrześcijańskiej – przede wszystkim katolickiej – oraz stanowi próbę wypracowania nowego spojrzenia na nią w perspektywie toczących się dyskusji.

Monografia składa się ze wstępu, trzynastu rozdziałów, zakończenia, podsumowania w języku angielskim, wykazu skrótów, bibliografii, indeksu cytowanych autorów oraz spisu treści w języku angielskim i polskim. Została opublikowana przez Wydawnictwo KUL w ramach serii studiów Instytutu Ekumenicznego Teologia w Dialogu (20).

Rozdział pierwszy poświęcony jest zbawieniu rozumianemu jako powrót do komunii. Omawia grzech jako utratę komunii oraz wizję soteriologii komunijnej. Rozdział drugi dotyczy eschatologii personalistycznej, która jest punktem wyjścia i horyzontem eschatologii komunijnej. Rozdział trzeci analizuje komunijną perspektywę eschatologii i w jej ramach przedstawia teologiczną wagę kategorii *communio*, komunikacyjno-komunijny przełom w pojmowaniu objawienia, rozwój systematycznej teologii komunijnej, jej komunijny kontekst ekumeniczny oraz personalizizm współczesnej eschatologii. Rozdział czwarty ukazuje komunijne oblicze śmierci człowieka przez przedstawienie fundamentalnego obrazu człowieka, konsekwencji śmierci według Starego Testamentu, nowotestamentowego spojrzenia na śmierć oraz jej wizję jako przejścia do komunii z Bogiem. Rozdział piąty poświęcony jest komunijnemu wymiarowi życia po śmierci, przy czym istotne znaczenie ma prawda o nieśmiertelności człowieka, relacyjności osoby ludzkiej i komunijnej perspektywie życia w Bogu. Rozdział szósty odnosi się do komunijnych aspektów sądu szczegółowego i omawia przy tym specyfikę sądu Bożego, zwrot personalistyczny w jego pojmowaniu i sporną kwestię powszech-